

Предраг ЦРНОГЛАВАЦ¹

докторанд на Правном факултету у Крагујевцу

ДОИ: 10.5937/bezbednost2602113C

УДК: 343.9.02:[616.98;578.834

343.53:[616.98;578.834

Прегледни научни рад

Примљен: 18. 3. 2026. године

Датум прихватања: 17. 6. 2026. године

Утицај пандемије ковида 19 на организовани криминалитет

Апстракт: Пандемија ковида 19 представља једну од најсложенијих глобалних кризних ситуација савременог доба, чије су последице превазишле оквире здравствене заштите и захватиле готово све сегменте друштвеног живота, укључујући и област безбедности и кривичноправне заштите. У таквим ванредним околностима организовани криминалитет се потврдио као изразито адаптиван и прилагодљив друштвени феномен, способан да брзо реагује на промене у нормативном, институционалном и економском окружењу. Уместо смањења криминалних активности, пандемија је довела до њихове трансформације и интензивирања у областима које су у кризном периоду постале нарочито рањиве.

Предмет овог рада јесте свеобухватна анализа утицаја пандемије ковида 19 на организовани криминалитет, с циљем сагледавања промена у структури криминалних група, модалитетима њиховог деловања и обрасцима криминалног понашања. Посебан акценат стављен је на испитивање нових и модификованих облика организованог криминала, као што су сајбер криминалитет, злоупотребе у здравственом сектору, финансијски криминал и прање новца, као и на прилагођавање традиционалних облика криминала, укључујући трговину дрогом и трговину људима. У раду се разматра утицај пандемије на функционисање полицијских, правосудних и других надлежних институција, указујући на структурне слабости које су криминалне организације успешно

¹ predragcrnoglavac4@gmail.com

експлоатисале. Истиче се потреба за унапређивањем кривичноправног и институционалног оквира, јачањем превентивних механизма и интензивирањем међународне сарадње, како би се обезбедио ефикасан одговор на организовани криминалитет у условима будућих кризних и ванредних ситуација.

Кључне речи: пандемија ковида 19, организовани криминалитет, кривично право, безбедносна криза, сајбер криминалитет, институционални одговор.

Увод

Глобална криза, изазвана пандемијом ковида 19, изненада и дубоко је захватила све аспекте друштвеног, економског и политичког живота. Ефекти пандемије нису се ограничили само на здравствени сектор, већ су се рефлектовали и на безбедносне системе, правосудне институције и функционисање тржишта рада. Оваква ситуација створила је изузетно динамично и непредвидиво окружење, које је истовремено отворило нове прилике и изазове за деловање организованих криминалних група.

Организовани криминалитет представља сложен феномен са јасно дефинисаном хијерархијском структуром и способношћу дугорочног планирања, што му омогућава брзу адаптацију на кризне околности. Током пандемије криминалне групе су, уместо смањења активности, демонстрирале значајну флексибилност и способност трансформације, преусмеравајући своје активности у секторе који су постали нарочито рањиви, укључујући дигиталне платформе, здравствени сектор и финансијске токове.

Циљ овог рада јесте анализа утицаја пандемије ковида 19 на облике, методе и интензитет организованог криминалног деловања, као и указивање на изазове са којима су се суочавале правосудне и безбедносне институције. Настоји се да се идентификују кључни трендови и промене у криминалном понашању, уз посебан осврт на сајбер криминал, трговину људима, финансијске злоупотребе и друге специфичне облике криминалних активности.

Структура рада усмерена је на свеобухватно разматрање проблема кроз дефинисање појма и обележја организованог криминалитета, анализу утицаја криза на његов развој, затим детаљно испитивање конкретних облика криминала током пандемије, као и институционални

одговор држава. Такав приступ омогућава систематско сагледавање феномена у ширем правном и безбедносном контексту.

Пандемија ковида 19 није представљала само здравствени изазов, већ је имала велики утицај на динамику организованог криминалитета. Разумевање овог феномена кључно је за правовремено прилагођавање стратегија борбе против криминала, унапређивање институционалне отпорности и јачање међународне сарадње у области кривичног права и безбедности.

Појам и обележја организованог криминалитета

Криминал се као глобална друштвена појава, позната од најранијих дана настанка људске заједнице, са дубоким коренима у свим сегментима друштва, успешно прилагођавао свим друштвено-економским условима и политичким променама. У питању је појава која озбиљно урушава темеље људског друштва, угрожава демократске тековине, моралне и универзалне вредности.

Организовани криминалитет представља вишеструко структурисан облик криминалног деловања који се одликује континуитетом, координацијом и циљем остваривања противправне користи. Његова основна карактеристика јесте постојање трајне криминалне групе или мреже, која користи хијерархијску структуру и јасно подељене улоге како би ефикасно остваривала своје криминалне активности (Шкулић, 2019: 23). Такве групе функционишу на принципима дисциплинског надзора, а интерна контрола чланова осигурава очување структуре и континуитета деловања.

Основни циљ организованог криминалитета јесте стицање финансијске или материјалне користи, а често обухвата и шире друштвене и политичке импликације. Заједнички рад чланова криминалне групе омогућава им да превазиђу ограничења појединачног деловања, користећи софистициране методе за прикривање својих активности, укључујући трансакције преко више држава и инфилтрацију у легалне економске токове.

Једно од кључних обележја организованог криминалитета јесте његова способност адаптације на промене у друштвеним, економским и правним условима. Криминалне групе континуирано анализирају слабости у државним институцијама и правосудном систему како би прилагодили своје методе и прошириле поље криминалног деловања.

Управо таква флексибилност омогућава им да опстану у кризним ситуацијама, укључујући економске кризе, политичке турбуленције и глобалне пандемије.

Транснационални карактер представља посебно значајан аспект организованог криминалитета. Све више организованих криминалних група не делује само унутар граница једне државе, већ координира активности на међународном нивоу, често кроз сложене мреже контаката, логистичку инфраструктуру и дигиталне платформе. Овакав приступ отежава деловање полицијских и правосудних органа и захтева међународну сарадњу у борби против криминала.

Организовани криминалитет одликује се применом насиља, претњи и корупције као средстава за остваривање постављених циљева. Насиље се користи како би се задржала контрола над територијом, тржиштем или ресурсима, док корупција омогућава приступ информацијама и заштиту од законом прописаних санкција. Ови аспекти чине организовани криминалитет претњом не само за правни поредак већ и за стабилност друштва у целини. Разумевање појма и обележја организованог криминалитета представља основу за анализу његових промена у непредвиђеним, односно ванредним, ситуацијама као што је пандемија ковида 19. Његова способност прилагођавања, транснационални карактер и софистициране методе деловања захтевају свеобухватан приступ у безбедносним и правним стратегијама, како би се ефикасно супротставило овом феномену (Игњатовић, 2018: 118).

Утицај пандемије ковида 19 на организовани криминалитет

У покушају објашњења утицаја пандемије на криминалитет криминолози праве паралеле са деловањем природних катастрофа на кретање криминалитета. Анализа спроведених истраживања указује на различите резултате, односно могуће је уочити да један број аутора (Susmita, R., Prelog, J. A.) тврди да природне катастрофе утичу на пораст одређених типова криминалитета, а посебно имовинског; с друге стране, има и мишљења да је то мит и да природне катастрофе заправо доводе до смањења криминалитета (Lukić, 2021: 126).

Пандемија ковида 19 није довела до смањења активности организованог криминалитета, већ до њихове трансформације и прилагођавања новонасталим околностима. Криминалне групе су брзо реаговале на ограничења кретања, прекид у пословању и промене у

потражњи, преусмеравајући своје активности ка секторима који су у кризном периоду постали нарочито рањиви.

Један од кључних ефеката пандемије био је убрзани прелазак криминала у дигиталну сферу. Сајбер криминал, укључујући крађу идентитета, фишинг нападе и ransomware, значајно је порастао због масовног преласка на рад од куће и повећане зависности од дигиталних комуникационих платформи (Europol, 2020). Ово је омогућило криминалним групама да наставе са профитабилним активностима чак и у условима физичке изолације.

Здравствени сектор постао је посебно изложен злоупотребама. Криминалне групе су производиле и дистрибуирале фалсификовану медицинску опрему, манипулисале јавним набавкама и вршиле притисак на рањиве сегменте тржишта. Ови облици криминала не само да су угрозили финансијску стабилност и сигурност потрошача већ су имали и директан утицај на јавно здравље и ефикасност система здравствене заштите.

Трговина наркотицима и даље је представљала значајан извор прихода за организовани криминал, али је дошло до промена у методама дистрибуције. Традиционални ланци снабдевања у почетку су били поремећени због затварања граница, али су криминалне групе брзо развиле алтернативне руте, укључујући коришћење поштанских и курирских служби, као и дигиталних платформи за организовање продаје (UNODC, 2020).

Једна од новонасталих околности генерисана пандемијом ковида 19 која је закомпликовала деловање организованих криминалних група током првих дана пандемије био је отежан прелазак границе за физичка лица. Ово је била изузетно проблематична околност у првим месецима пандемије, када је највећи број држава увео строге мере тзв. закључавања.² Ове мере су негативно утицале на неке од активности организованих криминалних група, као што су трговина људима, продаја фалсификованих докумената, илегални прелазак државне границе итд. (Ђорић et al., 2023: 89). Временом, организоване криминалне групе своје

² Тада се, рецимо, у Мађарску могло ући само на 12 сати, и то до тридесет километара дубине територије, или у Аустрију искључиво са позивним писмом неке институције (уколико нисте њихов држављанин), уз обавезан негативан PCR тест. Consular Services – Hungary, COVID-19 Information for Hungary, Ministry of Foreign Affairs and Trade (Hungary), <https://koppenhaga.mfa.gov.hu/eng/page/covid-19-information-for-hungary>, доступно 13. 2. 2026.

активности и методе рада у потпуности су прилагодиле новонасталој ситуацији и наставиле своје илегално деловање.

Финансијски криминал и прање новца такође су добили нови замах током пандемије. Криминалне групе су искористиле државне мере помоћи, недостатак надзора и отежан рад финансијских институција за пренос и прикривање незаконитих прихода. Ово је додатно показало способност организованог криминала да се прилагоди и профитира у кризним условима.

Узимајући у обзир све релевантне чиниоце, несумњиво је да је пандемија ковида 19 показала висок адаптивни капацитет организованог криминалитета, који није само одржао претходни ниво активности већ је успешно трансформисао методе деловања и проширио присуство у новим областима. Ефикасна борба против оваквог криминала захтева унапређење правног оквира, јачање институционалне отпорности и интензивну међународну сарадњу.

Сајбер криминалитет током пандемије

Утицај пандемије ковида 19 довео је до наглог преласка пословања, образовања и друштвених интеракција у дигиталну сферу, што је самим тим створило повољан терен за ширење сајбер криминала. Организоване криминалне групе искористиле су повећану зависност од интернета, слабије дигитално оспособљене кориснике и преоптерећеност институција како би оствариле противправну корист.

Најчешћи облици сајбер криминала током пандемије укључивали су крађу идентитета, фишинг нападе, ширење злонамерног софтвера и ransomware нападе на предузећа и институције (UNODC, 2020). Посебан ризик представљала је употреба лажних имејлова и порука које су представљане као здравствене информације или као информације државе о пандемији, чиме су криминалци манипулисали жртвама и стицали финансијску добит.

Сајбер криминал је омогућио криминалним групама да наставе са деловањем и у условима физичке изолације. Коришћење енкриптованих комуникационих канала, виртуелних валута и анонимних платформи додатно је отежало рад правосудних органа и полиције, чиме је повећан адаптивни капацитет организованог криминала (Hoeboer et al., 2023: 293).

Поред класичних сајбер напада, забележен је и пораст онлајн трговине фалсификованом медицинском опремом, лажним тестовима и вакцинама. Овај облик криминала имао је директне последице по јавно здравље и финансијску безбедност грађана, али и по углед здравствених институција, чинећи га једним од приоритетних изазова за државне органе и институције.

Новонастале околности за организоване криминалне групе у време пандемије изазване вирусом корона представљале су подстрек за интензивирање криминалног деловања. Тако је дошло и до масовне појаве дечје порнографије на интернету. Нажалост, број педофила константно расте. Оно што посебно забрињава јесте интернационализација дечје порнографије, што значи да се она дистрибуира не само корисницима у оквиру једне државе већ и изван ње. Према подацима Фондације за посматрање интернета, до интензивирања дељења промискуитетних садржаја дошло је услед енормно увећаног присуства деце на друштвеним мрежама без контроле одраслих, тако да су она најчешће несвесно (или пак заведена од предатора) ширила фотографије које су касније сексуални предатори делили у „чет-руму”, у затвореним групама или преко дарк веба, који је остао главни „снабдевач” материјалом за педофиле. Током првих девет месеци пандемије, према подацима Националног центра за несталу и угрожену децу, дошло је до повећања од чак 102 процента у броју пријава о угрожавању деце путем интернета у односу на претходне четири године (Ђорић et al., 2023: 92).

Међународна димензија сајбер криминала постала је посебно изражена током пандемије. Криминалне групе су координисале нападе на више држава, користећи слабости у правној регулативи и надзору дигиталног окружења. Овај тренд наглашава потребу за унапређењем међународне сарадње и хармонизацијом правног оквира за борбу против сајбер криминала.

Утицај пандемије ковида 19 јасан је показатељ да је сајбер криминал кључни сегмент организованог криминалитета у кризним ситуацијама. Ефикасна превенција захтева комбинацију технолошких, правних и едукативних мера, уз интензивну сарадњу између држава, међународних организација и приватног сектора.

Криминал у здравственом сектору

Здравствени сектор постао је посебно рањив за деловање организованог криминала током трајања пандемије ковида 19. Повећана потражња за медицинском опремом, лековима и вакцинама³ створила је прилике за злоупотребу и нелегалну трговину, док су кризне околности ослабиле надзор и контролу над тим сектором.

Фалсификовање лекова, мелема и других производа за које се верује да могу бити лековити, познато од давних дана људске историје, у савременом свету има глобални карактер, „пандемијске размере” и представља озбиљну претњу јавном здрављу. Глобални карактер све веће потребе за фармацеутским производима индустрију лекова и медицинских производа и фармацеутско тржиште уводи у најпрофитабилније области пословања са тенденцијом интензивног раста. Истовремено, и кривотворење лекова и других медицинских производа постаје изузетно исплативо. Ризик откривања и санкционисања фалсификованих лекова веома је мали, а профит, услед изузетно велике тражње и јефтине производње, огroman (Соковић, 2022: 293).

Један од најчешћих облика криминала у здравственом сектору био је промет фалсификованих или неадекватних медицинских средстава, укључујући маске, респираторе, тестове и вакцине. Организоване криминалне групе су, користећи превару и корупцију, пласирале производе ниског квалитета, чиме су угрозиле јавно здравље и финансијски интерес држава. Поред тога, уочљиви су и покушаји злоупотребе јавних средстава и државних набавки. У многим случајевима криминалне групе и појединци су манипулисали тендерима, намештали цене и користили познанства како би остварили незакониту корист. Ова пракса додатно је оптеретила већ преоптерећене здравствене системе.

Утицај пандемије допринео је расту корупције унутар здравствених институција. Неки запослени у здравственим установама били су умешани у нелегалну дистрибуцију лекова или фалсификованих тестова, чиме су директно омогућили деловање криминалних мрежа.

³ Вакцине против ковида 19, за које је Агенција за лекове и медицинска средства Републике Србије потврдила безбедност, ефикасност и квалитет и издала дозволу за употребу лека, јесу: Фајзер–БиоНТек, Спутњик В (Гамалеја истраживачки центар), Синофарм и Оксфорд/АстраЗенека, <https://www.vakcinacija.gov.rs>, доступно 17. 2. 2026.

Овакви случајеви указују на потребу за јачим унутрашњим контролама и репресивнијим правним санкцијама (Europol, 2020).

Криминал у здравственом сектору током пандемије имао је и транснационални карактер. Фалсификована опрема и лекови често су прелазили границе држава, користећи међународне логистичке канале и дигиталне платформе, што је додатно отежало праћење и сузбијање тих активности.

Фалсификованих лекова има на свим континентима. Мада је тешко доћи до тачних података, у оквиру СЗО процењује се да је тржиште лажних лекова глобално и вредно билион долара. Има показатеља да је на светском тржишту лекова сваки десети лек лажни лек, у неразвијеним земљама Африке и Азије сваки други или трећи, а у развијеним земљама високог дохотка и ефикаснијих регулаторних система тек сваки стоти лек. Фалсификују се и оригинални и генерички лекови, у распону од веома скупих лекова за лечење канцера до врло јефтиних производа за смањење бола, из свих терапијских категорија. Фалсификоване производе веома је тешко разликовати од правих јер су опремљени холограмима и свим другим обележјима аутентичности. Ланци производње и дистрибуције фалсификованих лекова веома су дуги, транснационалног карактера и врло често у рукама организованог криминалитета, некада повезани и са финансирањем терористичких активности (Соковић, 2020: 744).

Сваку пандемију болести прати и паралелна пандемија некавалитетних и фалсификованих лекова, што показује и искуство пандемије ковида 19. Већ у првим данима након што је Светска здравствена организација прогласила пандемију, блокаду главних светских произвођача лекова пратио је раст броја опасних фалсификованих лекова на фармацеутском тржишту, пре свега антималяријског лека хлорокина и његових деривата, као и раст фалсификованих небезбедних маски и заштитне опреме.⁴

⁴ На самом почетку пандемије, у периоду од 3. до 10. марта 2020. године, током операције Пангеа (Интерполова јединица за борбу против глобалног фармацеутског криминалитета) пронађено је две хиљаде интернет линкова за оглашавање у вези са ковидом 19, заплењено је више од 34 хиљаде фалсификованих и подстандардних маски, „спреја короне“, „пакета коронавируса“ или „лека коронавируса“. Извршено је 121 хапшење широм света и заплена потенцијално опасних лекова у вредности већој од 14 милиона долара. Сматра се да је то само врх леденог брега фалсификованих производа у вези са пандемијом „COVID-19“. <https://www.interpol.int/en/News-and->

Током трајања пандемије ковида 19 уочљиво је да здравствени сектор у кризним ситуацијама може постати мета организованог криминала. Ефикасна борба захтева комбинацију јачања правног оквира, међународне сарадње, превентивног надзора и едукације особља, како би се смањила рањивост и заштитило јавно здравље.

Трговина дрогом и људима у условима пандемије

Пандемија ковида 19 имала је велики утицај на глобалну и локалну трговину наркотицима, захтевајући адаптацију метода и канала дистрибуције од стране организованих криминалних група. Традиционални ланци снабдевања у почетку су били поремећени због затварања граница и ограничења кретања, што је натерало криминалце да брзо развију алтернативне руте и стратегије.

Једна од адаптација био је већи ослонац на дигиталне платформе и курирске сервисе за дистрибуцију наркотика. Криминалне групе су користиле анонимне апликације, шифроване комуникационе канале и пакете поштанских услуга како би одржале континуитет продаје и смањиле ризик од откривања од стране органа гоњења. Такође, пандемија је довела до промена у врстама дрога које су биле доминантно тражене. Повећана потражња за психотропним супстанцама, лековима за смирење и синтетичким дрогама повезивана је са социјалним стресом, изолацијом и повећаним менталним оптерећењем током пандемије. Организоване групе су релативно брзо прилагодили понуду како би задовољиле те нове потребе тржишта. Поред дистрибуције, пандемија је утицала и на методе производње. Због ограничења у транспорту и набавци сировина, део производње дроге премештен је ближе потрошачима, у илегалне лабораторије и мале производне јединице, што је смањило транспортни ризик, али повећало опасност од несигурних процеса и експлозија (Aziani et al., 2023: 126). Овде треба потенцирати да су једноставне процедуре производње, детаљне инструкције и рецепти до којих се може доћи путем интернета, као и лако доступне неопходне супстанце, које се често користе у свакодневној употреби, утицали и на пораст илегалне производње канабиса у лабораторијским условима (Оташевић, 2020: 16). Све је то омогућило да се како природне,

Events/News/2020/Global-operation-sees-a-rise-in-fake-medical-products-related-to-COVID-19; доступно 24. 2. 2026.

тако и синтетичке дроге производе близу потрошача, чиме се смањује ризик кријумчарења преко државних граница, што је посебно дошло до изражаја у време трајања пандемије (Ристивојевић et al., 2025: 16).

Криминалне групе су користиле пандемију и као изговор за притисак и контролу територија. С обзиром на смањено присуство полиције и других државних органа, поједини ланци трговине дрогом проширили су се и ојачали своју позицију на локалним тржиштима, што је додатно показало способност организованог криминала да експлоатише кризне ситуације (UNODC, 2020). Иако су изазови попут затварања граница првобитно пореметили активности, криминалне групе су брзо пронашле алтернативна решења, наглашавајући потребу за унапређењем међународне сарадње, дигиталног надзора и стратешких мера сузбијања трговине наркотицима у кризним околностима.

Одређене групе становништва биле су посебно рањиве током пандемије, што је омогућило организованим криминалним групама да интензивирају своје деловање у области трговине људима и различитим облицима експлоатације. Економска несигурност, губитак посла, затварање граница и отежан рад надлежних институција створили су погодно окружење за криминалне мреже којима су циљна група биле социјално угрожене особе.

Један од најчешћих облика трговине људима током пандемије била је радна експлоатација. Криминалне групе су ангажовале особе у нерегуларним условима рада, често у секторима где је потражња за радном снагом порасла, али су надзор и регулатива били ослабљени. Овакве ситуације омогућавале су криминалцима да профитирају на рачун рањивих категорија становништва (Muggah, 2022: 198). Поред радне експлоатације, примећен је и пораст сексуалне експлоатације, укључујући присилну проституцију и дистрибуцију порнографског садржаја са експлоатисаним жртвама. Организоване криминалне групе користиле су дигиталне платформе и друштвене мреже за регрутовање и контролу жртава, чиме су смањивале ризик од откривања и проширивале тржиште својих активности.

У условима током пандемије отежан је био и рад институција које се баве заштитом жртава. Затварање граница и смањење капацитета центара за социјалну заштиту онемогућили су адекватну заштиту и помоћ, што је повећало контролу криминалних група над жртвама. Ово представља додатну илустрацију како кризне ситуације функционишу као катализатор за ескалацију организованог криминалитета.

Међународни аспект трговине људима током пандемије постао је посебно изражен. Жртве су често превођене преко више држава, користећи алтернативне и скривеније руте, док су криминалне мреже користиле слабости у надзору граница и међународној сарадњи. Ова динамика наглашава потребу за координисаним одговором држава и међународних институција. Ефикасна борба против овог облика организованог криминала захтева свеобухватан приступ: правну заштиту, превенцију, едукацију и међународну сарадњу, како би се смањила изложеност рањивих група и разбиле организоване криминалне мреже.

Финансијски криминал и прање новца у време пандемије

Фалсификати или неауторизоване копије јесу лажни производи. Такви производи су дизајнирани и маркирани тако да наведу потрошача на помисао да су оригинали. Фалсификатора има како у неразвијеним земљама и земљама у развоју, тако и у развијеним земљама. Фалсификатори су добро организовани и делују на свим нивоима економије. Један од најопаснијих видова организованог криминала у привредно-финансијској области, којим криминалне организације стичу велики профит, јесте фалсификовање и прање новца.

Пандемија ковида 19 створила је значајне прилике за финансијски криминал, укључујући прање новца, злоупотребу државних средстава и нелегалне финансијске трансакције. Криминалне групе су искористиле економске поремећаје и слабије надзорне механизме како би прикриле и легализовале незаконите приходе.

Злоупотреба државних програма помоћи, грантова и кредита намењених подршци како привреди тако и грађанима представља значајан облик финансијског криминала током трајања пандемије. Организоване криминалне групе су фалсификовале документацију, користиле посреднике и фиктивне фирме како би прибавиле средства без намере да испуне законом прописане услове (Kotzé et al., 2023: 111).

Прање новца током пандемије често је било повезано са транснационалним криминалним активностима, укључујући трговину дрогом, људима и медицинском опремом. Криминалци су користили банкарске трансфере, криптовалуте и сложене финансијске шеме како би прикрили трагове својих прихода, чиме су отежали рад државних органа.

Дигитализација финансијских услуга током пандемије додатно је олакшала организованим криминалним групама приступ. Повећана употреба електронских плаћања, онлајн платформи и мобилног банкарства смањила је директан надзор над трансакцијама, што је омогућило да пренос новчаних средстава постане бржи и тежи за окривање (Peluso, 2021: 88).

Потреба за међународном координацијом у борби против финансијског криминала јавила се услед утицаја пандемије ковида 19. Узимајући у обзир глобални карактер трансакција и повезаност криминалних мрежа, националне мере саме по себи нису биле довољне за сузбијање прања новца и финансијских злоупотреба. Ефективна борба против финансијског криминала и прања новца захтева комбинацију правног оквира, међународне сарадње, примену технолошких решења и превентивног надзора, како би се смањиле могућности за злоупотребе и ојачала отпорност финансијског система.

Закључак

Пандемија ковида 19 представљала је јединствену кризну ситуацију која је у великој мери променила динамику организованог криминалитета и начин деловања криминалних организација. Криминалне групе су, током пандемије, показале висок адаптивни капацитет, брзо прилагођавајући методе деловања новонасталим околностима, укључујући ограничења кретања, затварање граница и повећану дигитализацију економије.

Узевши у обзир деловање пандемије, долази се до закључка да није смањена активност организованог криминала, већ је дошло до његове трансформације. Сајбер криминал, трговина фалсификованом медицинском опремом, трговина људима и наркотицима, као и финансијски криминал, интензивирали су се или значајно адаптирали кризним условима узрокованим утицајем пандемије. Ово указује на то да организовани криминал функционише као изразито флексибилна и прилагодљива друштвена појава, способна да експлоатише институционалне слабости и кризне ситуације.

Пандемија је нагласила и важност транснационалног карактера организованог криминала. Криминалне мреже су користиле међународне канале и дигиталне платформе, што је отежало деловање националних органа и показало потребу за интензивнијом ме-

ђународном сарадњом. Ово је нарочито важно у областима као што су сајбер криминал, прање новца и трговина људима, где локални напори сами по себи нису довољни за ефикасно сузбијање криминала. Постоји непосредна повезаност између кризних ситуација, попут пандемије ковида 19, и повећане рањивости друштва, посебно у секторима здравствене заштите, социјалне заштите и економије. Слабији надзор, преоптерећеност институција и недовољна правна регулатива омогућили су криминалним групама да развију софистициране методе деловања, што представља трајну претњу и за стабилност правног поретка и за сигурност грађана.

На основу целокупне анализе утицаја пандемије ковида 19 на организовани криминалитет могу се издвојити одређене препоруке за превазилажење сличних ситуација у будућности: унапређење правног и институционалног оквира кроз јачање законских норми, ефикасно санкционисање криминала и бољу регулативу у дигиталној и финансијској сфери; јачање међународне сарадње, која се огледа у координисаним напорима држава и међународних организација у борби против транснационалног организованог криминала; превентивни и едукативни програми, односно едукација рањивих група, дигитална писменост и подизање свести о ризицима сајбер криминала и експлоатације; унапређење институционалне отпорности у смислу оспособљавања полиције, правосудних органа и надзорних тела за рад у кризним и ванредним ситуацијама; технолошка и дигитална решења, кроз примену напредних система за анализу, праћење и надзор финансијских трансакција, сајбер напада и кретања илегалних токова.

Пандемија ковида 19 додатно је показала колико је организовани криминалитет сложен, флексибилан и способан да се прилагоди кризама. Ефикасна борба против организованог криминалитета захтева свеобухватан приступ који интегрише правни, институционални, међународни и технолошки ниво, уз константну евалуацију нових ризика и изазова у условима глобалних криза.

Литература

1. Aziani, A., Bertoni, G. A., Jofre, M., Riccardi, M. (2023). Covid-19 and Organized Crime: Strategies employed by criminal groups to increase their profits and power in the first months of the pandemic, *Trends in Organized Crime (Springer)*, (26): 114-135. <https://doi.org/10.1007/s12117-022-09463-4>
2. Ђорић, М., Живановић, И. (2023). Утицај пандемије COVID-19 на насилни екстремизам и организовани криминал у Републици Србији, *Српска политичка мисао*, 79 (1): 81-100.
3. Europol, (2020). *Pandemic Profiteering: How criminals exploit the COVID-19 crisis*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>, доступно 26. 1. 2026.
4. Hoeboer, C. M., Kitselaar, W. M., Henrich, J. F., Miedzobrodzka, E. J., Wohlstetter, B. (2023). The Impact of Covid-19 on Crime: A systematic review, *American Journal of Criminal Justice*, 49, 274-303. <https://doi.org/10.1007/s12103-023-09728-2>.
5. Игњатовић, Ђ. (2018). *Криминологија* (четрнаесто измењено издање), Правни факултет Универзитета у Београду.
6. Interpol. (2020). Global operation sees a rise in fake medical products related to COVID-19. <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2020/Global-operation-sees-a-rise-in-fake-medical-products-related-to-COVID-19>, доступно 24. 2. 2026.
7. Kotzé, J., Lloyd, A., Antonopoulos, G. A. (2023). Covid-19 and Organized Crime: An introduction to the special issue, *Trends in Organized Crime*, 26 (2): 107-113. <https://doi.org/10.1007/s12117-023-09450-3>
8. Lukić, N. (2021). COVID-19 Pandemic and crime in Serbia in 2020, *Journal for Criminal Justice*, 12 (3): 277-300.
9. Muggah, R. (2022). The Covid-19 Pandemic and the shifting opportunity structure of organized crime, In *A Multidisciplinary approach to pandemics: Covid-19 and beyond* (pp. 191-219). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192855497.003.0010>
10. Otašević, B., Kolarević, D. (2020). Characteristics of illegal Laboratories for Marijuana Production in Serbia. *Bezbednost*. Beograd, (62): 5-27.
11. Peluso, P. (2021). The effects of the Covid-19 pandemic on organized crime activities in the Society 5.0, *Insan ve insan Dergisi*, 8 (30): 85-95. <https://dergipark.org.tr/en/pub/insaveinsan/issue/>

12. Ristivojević, P., Otašević, B., Todorović, P, Radosavljević-Stevanović, N. (2025). Forensic Narcotics Drug Analysis: State-of-the-Art Developments and Future Trends. *Processes*. 13 (8): 2371. <https://doi.org/10.3390/pr13082371>
13. Соковић, С. (2020). Фалсификовање лекова и медицинских средстава – оправданост и карактеристике кривично-правне реакције. У зборнику радова „Услуге и права корисника”, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 742-758.
14. Соковић, С. (2022). ЕУ стандарди кривично-правне заштите у домену фалсификовања лекова и медицинских производа и домаће материјално кривично законодавство. У зборнику радова „Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније”, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 293-306.
15. Шкулић, М. (2019). *Организовани криминалитет* (треће измењено и допуњено издање), Правни факултет Универзитета у Београду.
16. UNODC, (2020). *Organized crime in a changing world*, <https://www.unodc.org/humanrights/areas/organized-crime>, доступно 1. 2. 2026.
17. Влада Републике Србије. *Вакцинација*. <https://www.vakcinacija.gov.rs>, доступно 17. 2. 2026.

The Impact of The Covid-19 Pandemic on Organized Criminality

Abstract: *The COVID-19 pandemic represents one of the most complex global crisis situations of modern times, the consequences of which have surpassed the healthcare framework and affected almost all aspects of social life, including the domains of safety and criminal legal protection. In such a state of emergency organized criminality has proven itself as highly adaptive and adaptable social phenomenon, capable of rapid reaction on the changes in normative, institutional and economic environment. Instead of reducing the rate of criminal activities, the pandemic has led to their transformation and intensification in areas that have become particularly vulnerable during the crisis period.*

The subject of this paper is a comprehensive analysis of the impact of the COVID-19 pandemic on organized criminality, with the aim of observing the changes in the structure of criminal groups, their operating modalities and patterns of criminal behavior. Special emphasis has been placed on examining new and modified forms of organized crime, such as cybercrime, abuses in the health sector, financial crime and money laundering, as well as adapting traditional forms of crime, including trafficking in drugs and human beings. The paper examines the impact of the pandemic on the functioning of the police, judicial and other competent institutions, pointing out structural weaknesses successfully exploited by criminal organizations. The need to improve the criminal law and institutional framework, strengthen preventive mechanisms and intensify international cooperation is emphasized in order to ensure an effective response to organized criminality in the context of future crises and emergency situations.

Keywords: COVID-19 pandemic, organized criminality, criminal law, safety crisis, cybercrime, institutional response.